

raten rustig
ring hebben
t argument
het is in-
eld zoo ver-
n de samen-
g e h o o r d.
Als men
n buiten de
er geconsta-
en in voort-
het Woord.
t hen zijn.
h e n e n
atschap van
edachte, dat
heeft men
op ander
vigen reeds,
neemt.
schiet er
de synodo-
tie van hun
categorisch
oren vloek-
gaan staan
met ons
kunnen wij
s reeds ligt,
erder. Want
n wij opge-
aar bovenal
Zegt men
al?", dan is
wij niet op
leen in den
ken wil. In

FRANCKE.

UKEN

kerk is niet
r. j.l. onder
(op 1 Jan.),
de bij nauw-

ER
N

t haar eigen
omstandig-
in dat kleed

n den staat,
sch.
or de Refor-
en, noemde
e man dezer
aar, in uni-
als de Fari-
heiden zoo

van schoon-

l niet meer,
ur toch vrij

Diderot, hoe
is de mensch

sch, die zich
die in ver-
eigen wil en

rustig letten
karaktertrek

tiende eeuw,
id.
Macchiavelli

us te eeren,
n, met voor

tyrannie. Of
eer in anar-

dan die een
et thans be-

in nauw ver-

band. Zij is de vrees. Een vrees, die dringt tot de grootste wreedheden. Op den hang naar de tyrannie wees ik reeds; hij wordt duidelijk uit de vereering door den Marxist van Iwan den Verschrikkelijke.

Toen onze Koningin een dezer dagen in Amsterdam een vergadering van studenten bezocht, werd Zij vergast op de film van dien naam. De heeren studenten tooiden zich dadelijk met oranje, maar ik las niet dat zij zongen: de tyrannie verdrijven, die mij mijn hert doorwondt.

Nu zet zich de existentialist tegen het Marxisme. Hij wil de volle vrijheid, zonder eenigen band.

Maar is het niet merkwaardig, dat thans in de schouwburgen van Parijs onder veel succes wordt opgevoerd een toneelstuk van den medewerker van Sartre, Alfred Camus, 't welk verheerlijkt een der geweldigste en gevaarlijkste tyrannen, die de historie ons noemt? Caligula, keizer van Rome. Een jonge man, opgevoed in het leger door de woeste soldaten, dragende al spoedig den soldatenschoen, die veel te groot was voor zijn voeten, waarom hij, die Gaius Caesar heette, Caligula werd genoemd. De soldatenschoen werd toch caligae geheeten.

Deze Caligula was allicht de meest wreede keizer van Rome. Hij wandde door het bloed.

En deze jonge man wordt nu verheerlijkt in genoemd toneelstuk waarover ieder spreekt, en dat wordt toegejuicht, al begrijpt men allicht niet, wat het bedoelt te zeggen.

Caligula toch herleeft in den jongen existentialist van heden, die waagt van het menschelek leven, aangegrepen door het onnutte daarvan, zooals het geslagen wordt door den onverbiddeleken dood, alleen schuldig, omdat het geboren werd.

De absolute heerscher in het Romeinsche keizerrijk is intelligent, beoordeelt naar juistheid zijn onderdanen, die hij veracht, om hun domheid en lafheid. Hij weigert ze lief te hebben en wijst alle vriendschap af. Een mensch is niet veel zwaarder, en wat doet het er toe, of hij lang of kort leeft? Caligula kent zich zelf de grootst mogelijke vrijheid toe. Hij vraagt en besit een „liberté totale“, maar wil daarom den kerker der fataliteit, waarin hij zich gevangen acht, verbreken door een lange rij van gemeene misdaden.

Hij wil uit die gevangenis, hij spot met de goden, hij kleedt zich zelf in het gewaad van Venus, hij maakt zijn paard tot opperpriester, hij doet zoo voor zich knielen zoowel den bevreesden Senaat als het even bangen volk.

Hij doodt zijn maitresse in een schijnbaar liefdevolle omarming. Hij woedt nu eens in ontzettende wreedheid tegen een ieder, die rijk is, omdat hij belust is op diens goederen, maar dan weer toont hij zijn totale vrijheid door een lijst met namen van veroordeelden te verbranden boven een haars.

De mensch is even sterk in vernielen als in bouwen. Hij kan doen wat hij wil.

Caligula betreurt het, dat het Romeinsche volk niet maar één hoofd heeft; dan kon hij het afslaan en een eind maken aan dat verachte menscheleke geslacht.

En als eindelijk de dolk van een moordenaar hem vindt, sterft hij met een verzuchting over zijn eigen ellendigheid.

Nu is dit pessimisme, dat Alfred Camus hier verheerlijkt, niet nieuw. Nietzsche kende het ook, en Schopenhauer en De Vigny. De hoogmoedige mensch vindt het gezelschap der menschelekheid voor hem minderwaardig. Marcel Emants, een Nederlandsche litterator, had er ook iets van.

Alleen maar — er zal dan dit verschil zijn, dat Sartre dan ook noemt: nadat de mensch zoozeer ter aarde is geworpen als een nietswaardig ding, als het bestaan des menschen, zijn existentie, zóó is veracht, nietsbeteekenend reeds door zijn wording, en daarna nog leelijker door wat de menschen tot nu toe van zich zelf hebben gemaakt, staat de van alles walgende mensch weer op, en roept hij zich zelf en anderen toe: laat ons helden zijn. Aanvaardt hij dit leven en trachten wij er toch nog iets goeds van te maken.

Hij predikt dan — geduld.

Terecht is gevraagd: uit naam van wat?

De Bijbel teekent den mensch als diep gevallen, maar hij wijst den weg tot behoud voor tijd en eeuwigheid. Maar de existentialist geeft geen enkel antwoord. En zal de jonge mensch, vergiftigd door deze wijsbegeerte en in wanhoop terneergeworpen, de kracht hebben, om weer op te staan?

Het antwoord is alleen, dat Caligula niet over den eersten goeden stap heenkwam. Hij weigerde den tweeden, dien van het heroïsme, dat ook door Spengler en door Heidegger aangeprezen wordt, te doen. Lege woordenpraal.

Daar zijn in onze revolutionaire dagen nog andere raadgevers. Ik wil er een twaalf noemen.

De eerste is de bekende Italiaansche historicus Guglielmo Ferrero, die in Genève een schuilplaats vond voor den tyran Mussolini. Hij schreef eerst een boek „Aventure“ en daarna gaf hij een reconstructie. „Reconstruction“ heet zijn jongste, zeer interessante werk.

De grondtrek van alle revolutie, dus zegt hij, is vrees.

Heel de Fransche revolutie werd door vrees gedreven. En de zoon en bedwinger dezer revolutie, Napoleon, werd door niets dan vrees voortgejaagd op zijn voor Europa zoo heilloozen weg.

Ook thans ziet hij in allen kring, bij overheden en onderdanen, in politieke en sociale conferentie, bij de groote vier en de kleine zooveel, niets dan vrees. Peur, peur, peur, zoo roept hij uit. En heeft hij ongelijk?

Maar hij meent den weg tot reconstructie, tot herstel, te kunnen wijzen. Daar is één man, die reeds in de Fransche revolutie en daarna op het Weener Congres, den goeden weg kende. Omdat hij geen vrees had. Ook thans kan hij dien goeden weg doen zien. Ferrero wijdt aan zijn politiek een boek van 372 bladzijden. Het is zeer gedocumenteerd.

Wie is die man? Men geloof het in tien en niet. Het is de grootste deugniet van de vorige revolutie: Talleyrand.

Toen Chateaubriand eens de twee gezwoeren vrienden-vijanden Talleyrand en Fouché gearmd het kabinet van Napoleon zag verlaten, verzuchtte hij: daar gaan de misdaden en de lafheid tezamen. Ferrero ontkent niet, dat Talleyrand een deugniet was, maar hij werd het door verzet tegen onwettigen dwang. En onder alles was hij een held, die de grootste gevaren doordroog, omdat ten slotte zijn wil en handelen gericht was op een herstel van orde en tucht. Het is niet onwaardig om het te lezen, maar, al hooren wij de boodschap, wij hebben toch ten volle recht te zeggen: mij ontbreekt het geloof.

Er zijn deugnieten allicht genoeg in onzen tijd, maar zullen zij de redding brengen?

En nu de tweede raadgever.

Het is de Engelsche wijsgeer, de grootste, dien Engeland thans bezit naar men roemt, Bertrand Russell.

Hij is reeds oud, boven de zeventig, en schreef nu een boek, waarin hij den gang der wijsbegeerte door de geschiedenis teekenen wil.

Ook hij wijst op de vrees, die de romantiek der revolutie wekt. Een tijger, zegt hij, is een schooner dier dan een schaap. Maar wij zien hem het liefst achter de tralies.

En nu zijn er menschen die zich zelf als een tijger willen openbaren — en daarin heeft hij gelijk — maar als zij alle menschen opwekken om tijgers te zijn, dan wordt het in het leven voor de schapen niet al te best. Echter — er is behoud voor de menschelekheid.

De wijsbegeerte, zijn wijsbegeerte wijst den weg. Zij zal antwoord geven op de vele vragen.

Ons behoud ligt ten slotte in een soort rekensommetje. In de wijsbegeerte der „logical analysis“.

Zeker zal het antwoord op de levensvragen nog niet gegeven kunnen worden, maar wij zijn op weg.

Ook onze Heiland heeft het beeld van de schapen gebruikt. De revolutie is als het roofdier: hier de wolf en daar de huurling.

Maar Hij is de goede Herder. Die Zijn leven stelt voor Zijn schapen. Daarom moeten wij voor Hem getuigen, niet op oecumenische wijs, van „Christus is de Heer“, terwijl een ieder dan maar moet uitmaken, hoe hij Hem wil belijden en gelooven, maar opwekkende tot gehoorzaamheid en aanvaarding van het Woord, dat van Hem getuigt.

De Revolutie roemt van den schoonen, van den goeden, van den sterken mensch.

De Reformatie doet den mensch opnieuw neervallen voor Gods aangezicht met de bede: o God, wees mij zondaar genadig.

En daar alleen is het behoud.

Met hartelijke groeten en heilbede
uw toegenegen
MARNIX.

De schilder en de kuiper.

In het synodocratisch blad „Gereformeerd Weekblad“ schrijft een dominee, die als pseudoniem gebruikt de M. E. Voilà, d.w.z. dominee-kijk-hier-ben-ik, bladvuilingscopie. Men zendt mij volgend product van zijn hand toe:

Vandaag den schilder op mijn studeerkamer gelad. Wel een rommel. Verf, kwasten, emmers, staak, vieken, Falthe. Toch een mooi gezicht als alles zoo opknapt. 't Was maar wat bijtrefjes want de verpositie schijnt nog niet schitterend te wezen.

Gezellige vent, die schilder, een broeder bovendien. Ik heb gemerkt, dat deze menschen een massa levenservaring opdoen. Ze komen overal, in huis en er buiten; staan geregeld tegen gevels op en gluren in de kamer, natuurlijk net als je je ongenueerd uitrekt en gaapt, omdat je denkt, dat toch niemand je zien kan.

Hij — d.i. mijn schilder — was een prater. Dat zijn ze niet allemaal, maar deze wel. Onder het „Geref. Weekblad“ door een zeer stichtelijk gesprek gehad. Hij verraadde een diep inzicht in de menscheleke natuur.

Ik kom overal, domine, en je ontmoet een hoop narigheid. Maar de vrouwen....

Ik vreesde minder frische onthullingen, dus kuchte ik en onderwierp mij een oogenblik geveinsdelyk aan het Weekblad. Maar 't was niet noodig.

De vrouwen, ziet u, die hebben het vaak veel te druk. En dan al die kinderen....

Hij zuchtte en gaf een strek met den kwast. Het heele geval bleef mij wat wasig, maar hij ging door:

— Ze hebben het te druk met al die kinderen.

Weer om zicht en een strek.

— Maar ik heb een hoop van ze geleerd, een hoop.

Om uit de wanigheid te raken vroeg ik: wat hebben ze je dan geleerd, Verburg? (zoo heet hij).

— Wel, ik dacht vroeger, dat ik altijd gelijk en mijn zin moest hebben. Daarom ben ik nou ook schilder. Mijn vader zei: ga leeren, jongen; maar ik was zoo koppig, dat ik dit doorzette, alleen omdat ik het eenmaal had gezegd en niet omdat ik zoo graag wou. Ik ben eigenlijk schilder geworden tegen mijn zin, omdat ik mijn zin wou hebben, als u mij begrijpt.

Ja, ja, zei ik, wat aarzeland, want hij ging mij diep genoeg.

— Maar die vrouwen met kinderen hebben me geleerd, dat het niet goed is om een mensch zijn zin te geven. Hebt u wel eens opgelet, dat ze nooit een van de kinderen heelemaal gelijk geven als ze ruzie hebben? Zoo houden ze vrede. En groote menschen zijn net kleine kinderen.

— Wat bedoelt u, Verburg?

— Wel, je moet iemand nooit heelemaal gelijk geven als er ruzie is. Want je hebt nooit heelemaal gelijk. Wel als je 't uitrekt misschien, maar in je hart zit er meestal een fout. Net als Jehu: die had ook gelijk, maar toch zat het niet goed. Je denkt zoo gauw: twee maal twee is vier, maar dat is niet altijd zoo zeker.

Ik was wel wat verbluft bij deze filosofische taal; zou hij Einstein gelezen hebben?

— Ik bedoel dit: als je je kwaad maakt op iemand, die je belogen en bedrogen heeft, dan heb je natuurlijk gelijk. Maar later denk je: ik had dien vent toch niet zoo af moeten bekken. En dan heb je al niet heelemaal gelijk meer, vind ik.

Hij strek en zuchtte: ja, die vrouwen, daar heb ik een hoop van geleerd.

Ik dook weer in het Weekblad. Merkwaardige kerel. Eigenlijk niet zoo gek, wat hij beweerde. Misschien heeft hij wel gelijk. Maar dat zeg ik hem natuurlijk niet, want dat schijnt hij niet prettig te vinden.

Ik vertelde het geval aan een collega: Ik heb den schilder op bezoek gehad....

Hij sprong op van zijn stoel: Wat heb jij Schilder op bezoek gehad?

Neem, neem, zei ik, die niet.

Tot zoover de schrijver.

Ook ik heb iets beleefd (in den geest natuurlijk).

Vandaag den kuiper in mijn tuinhuisje gehad. Wel een rommel. Duigen, hamers, tonnen, vocht, spaanders, Phoenix. Toch een mooi gezicht, als zoo'n zuurkoolvaatje opknapt. 't Was maar wat repareren, want de houtpositie schijnt nog niet schitterend te wezen.

Gezellige vent, die kuiper, een allemansbroeder bovendien (behalve dan van wie dat niet wezen wil). Ik heb gemerkt, dat deze menschen een massa levenservaring opdoen. Ik herzeg: ervaring. En dan: ervaring van „het leven“. Ze komen overal, in hun kuiperij en er buiten; staan geregeld in je bijkeuken en gluren naar binnen, natuurlijk net, als je je ongenueerd uitrekt en gaapt omdat je denkt dat toch niemand weet, wie Me Voilà is.

Hij — d.i. mijn kuiper — was een prater. Dat zijn ze niet allemaal, maar deze wel. Onder De Reformatie door een zeer stichtelijk gesprek gehad. Hij verraadde een diep inzicht in de menscheleke natuur.

— Ik kom overal, professor, en je ontmoet een hoop narigheid. Maar de vrouwen....

Ik vreesde minder frische onthullingen, dus kuchte ik en onderwierp mij een oogenblik geveinsdelyk aan De Reformatie — Maar 't was niet noodig.

De vrouwen, ziet u, die hebben het vaak veel te druk. En dan al die kinderen....

Hij zuchtte en gaf een kloep met den hamer. Het heele geval bleef mij wat wasig, maar hij ging door:

— Ze hebben het te druk met al die kinderen.

Weer een zucht en een kloep.

— Maar ik heb een hoop van ze geleerd, een hoop.

Om uit de wanigheid te raken, vroeg ik: wat hebben ze u dan geleerd, mijnheer Verburg (zoo heet hij), en ik ben graag beleefd vooral tegen zulke goeie menschen).

— Wel, ik dacht vroeger dat de voorgangers altijd gelijk hadden en hun zin mochten hebben. Daarom ben ik nou ook kuiper. Mijn vader zei: ga studeeren voor profeet, jongen; maar ik was zoo eenkenig, dat ik dit doorzette alleen omdat ik het eenmaal had gezegd en niet omdat ik zoo graag wou. Ik ben eigenlijk kuiper gebleven zonder mijn zin, omdat ik mijn zin wou hebben, als u mij begrijpt.

Ja, ja, zei ik, wat aarzeland, want hij ging mij diep genoeg.

— Maar die vrouwen met kinderen hebben mij geleerd, dat het niet goed is, om een kind ooit gelijk te geven. Hebt u wel eens opgelet, dat ze nooit een van de kinderen heelemaal gelijk geven als ze hen eenmaal in drift buiten de deur gezet hebben? Zoo houden ze hun vrede met zichzelf. En groote menschen zijn net kleine kinderen: als ze eenmaal zich hebben doen gelden als openbare aanklager van Gods gezag....

Het begon me te interesseeren.

— Wat bedoelt u, mijnheer Verburg?

— Wel, je moet iemand nooit in het fijne puntje, waar het om gaat, heelemaal gelijk geven, als je hem eenmaal buiten de deur gezet hebt. Want je hebt nooit heelemaal gelijk („je“) in den eersten zin, zei de heer Verburg zelf met een knipoogje tegen mij, is een ander dan „je“ in den tweeden zin, begrijpt u wel?

Ik zeg: je (d.w.z. men-min-ik) hebt nooit heelemaal gelijk. En die zin is óók zoo te lezen: je hebt nooit heelemaal ongelijk. Je woord misschien wel, maar je persoon niet. Wel als je 't uitrekt misschien, maar in je hart hoop je dan allicht op 'n rekenfout. Net als Jehu, die had ook gelijk, maar toch zat het niet goed. Je denkt zoo gauw: twee maal twee is vier, maar dat is niet altijd zoo zeker. We schaffen dus den